

1. OKTOBER 1957

Velkomstord til den nye konge

I det første statsråd etter kong Haakons død, 1. oktober 1957, rettet statsminister Einar Gerhardsen noen velkomstord til den nye konge, Olav V:

Knappt en uke etter frigjøringen kom kronprins Olav tilbake til Norge. Den overstrømmende begeistringen han ble møtt med, var vel både et uttrykk for folkets løsslupne glede over friheten og for den hengivenhet de følte for kronprinsen. I tida fram til 7. juni var kronprins Olav alene om å representere kongemakten på norsk jord. Han gjorde det på en korrekt og verdig måte, men i samsvar med stemningen den gangen også mindre formelt og høytidelig enn under normale forhold. Det falt i kronprins Olavs lodd å bli med på å føre utefront og hjemmefront sammen. Han har sin del av æren for at vi her i landet med en gang fikk i stand det samarbeid som var en nødvendig forutsetning for at alt skulle gå godt i den vanskelige overgangen fra krig til fred.

Så kom den uforglemmelige 7. juni da Kongen vendte tilbake. Og fra nå av opptrer de to, far og sønn, igjen alltid sammen. I statsråd, i Stortinget ved dets høytidelige åpning eller avslutning og ved andre anledninger der kongehuset er representert.

Den perioden vi nå gikk inn i, var fortsatt dramatisk nok om vi ser verden under ett. Men i Norge var den preget av en forholdsvis rolig og jevn utvikling. I den talen kong Haakon holdt til det norske folket ved hjemkomsten, sa han blant annet at vi fortsatt må «stå samlet om den store oppgave å få dekket over de arr som krigen har skapt her i landet. Men for å kunne oppnå det, må jeg ha et folk som er enig i å ville være med på det store arbeid. La oss ikke nå i gledens rus glemme at vi har et meget stort og vanskelig arbeid foran oss ved å skulle gjennomføre det som vi ønsker å skape her i landet, nemlig et fritt og godt samfunn for alle gode nordmenn».

Dette var oppgaven kong Haakon la på oss. Det norske folk fulgte kongedordene. Det satte kreftene inn for å få leget sårene etter krigen og for å få bygd landet større og bedre. Og det var et samlet folk som gikk inn for oppgaven. Ingen ting gledet Kongen mer enn det.

I det første statsråd kong Olav ledet som konge, holdt han en tale som gjorde et ualminnelig sterkt inntrykk på de som var til stede. Jeg vil tro at vår nye konge i alminnelighet er flink til å beherske sine følelser. Han greide

det også ved denne anledning under den mer offisielle del av talen. Men da han til slutt sa noen mer personlige ord om sitt eget og om sin families forhold til Kongen, var han dypt grepet og beveget. «Det er vel ikke ofte», sa han, «at far og sønn står hverandre så nær som vi to har gjort gjennom alle år». Og han framhevet det sjeldent gode forhold som alltid hadde rådet i denne lille kongelige familiekrets.

Og så står vi i dag overfor en ny konge og en ny kronprins, en ny far og sønn: Kong Olav og kronprins Harald.

Kong Olav har tatt sin fars valgspåk «Alt for Norge». Dette valgspåk og de synsmåter han som konge i statsråd har gitt uttrykk for, viser klart at han vil utøve kongegjerningen etter sin fars eksempel og i hans ånd: I troskap mot konstitusjonen og i samsvar med folkeviljen.

I statsråd på Slottet 27. september 1957 deltok den nye kronprins, Harald, for første gang. Kong Olav holdt ved denne anledning en liten tale og minnet i denne om hva hans far, kong Haakon, hadde sagt til ham da han møtte i statsråd for første gang (i 1921). Det råd kong Haakon gav kronprins Olav var dette: «At du i saker som kan bli av politisk art, ikke tar noe standpunkt uten å ha hørt dine rådgivere, ikke uttaler deg til kamerater eller andre på måter som kan binde din stilling og din avgjørelse, når saken i sin tid kommer til behandling i statsråd. Gjennom pressen og på annen måte kan du finne veiledning i sakene. Men glem aldri at det er dine rådgivere som i offentlige spørsmål har ansvaret overfor folket.»

— Min fars ord til meg dengang er en regel som jeg har søkt å leve etter, og som også kan være til nytte for deg. De innebærer ikke at du ikke skal ha noen mening i de saker som behandles i statsråd. Heller ikke at du ikke kan gi uttrykk for dem i dette rom. Men for det som sies innenfor disse vegger, må regelen være — slik som min far alltid gav uttrykk for når han fikk med et nytt statsråd å gjøre — at det også forblir innenfor veggene og ikke blir meddelt andre.

— Jeg har for min del alltid hatt et godt kollegialt samarbeid med regjeringene. Dette gjelder både for statsråd som jeg har vært til stede i under min fars forsete, og for statsråd som jeg selv har ledet i de to siste år.

Jeg vil ønske deg at du må få samme glede og nytte av å være til stede i statsrådene som jeg selv har hatt.

Deretter talte statsminister Einar Gerhardsen:

Det er mer enn 36 år siden Deres Majestet som kronprins første gang var til stede i statsråd. Gjennom dette lange tidsrom har Deres Majestet kunnet høste innsikt og erfaring ved å følge behandlingen av sakene på nært hold.

I dag møter kronprins Harald for første gang. Han vil sikkert ha samme nytte av å ta del i statsrådets møter. På regjeringens vegne lykkønsker jeg Deres Kongelige Høyhet med denne viktige begivenhet.

På statsrådets vegne vil jeg også få uttale min glede over de kloke og gode ord Deres Majestet i dagens anledning rettet til kronprinsen. Sammen med de uttalelser Deres Majestet kom med i statsråd den 21. september vil disse ord bekrefte hva vi tidligere visste: at Deres Majestet vil utøve sin høye gjerning i full lojalitet overfor konstitusjon og folkevilje.